Prof. dr hab. Wojciech Jakubowski
Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych UW

Ocena rozprawy doktorskiej mgr. Przemysława Kuczkowskiego „Współpraca międzynarodowa jednostek samorządu terytorialnego regionu kujawsko-pomorskiego”

Promotor: *dr hab. Teresa Astramowicz-Leyk, prof. ucz.*

Zgodnie z *Ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz.U. 2024, poz. 1571 z późn. zm.; por. *Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 11 września 2024 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*) rozprawa doktorska, przygotowywana pod opieką promotora i promotora pomocniczego, powinna:

a) stanowić **oryginalne** rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej;
b) wykazywać **ogólną wiedzę teoretyczną** w danej dyscyplinie (*nauki o polityce i administracji*) oraz **umiejętność** samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Patrząc zatem z tego punktu widzenia na rozprawę doktorską mgr. Przemysława Kuczkowskiego stwierdzić należy, że wszystkie wspomniane wyżej założenia zostały zrealizowane. Tym samym został spełniony zasadniczy wymóg ustawowy.

I. Politologiczny charakter rozprawy

Temat rozprawy doktorskiej mgr. Przemysława Kuczkowskiego został wybrany **trafnie**, co jest także zasługą Promotorki (wybitnej znawczyni problematyki samorządowej i zagadnień międzynarodowych). Ponadto sposób

jego prezentacji oraz stawiane pytania badawcze nie budzą istotniejszych zastrzeżeń. Problem podjęty przez Doktoranta nie został dotychczas potraktowany monograficznie.

Rozprawa ma w pełni charakter studium politologicznego z obszaru samorządu terytorialnego tak z uwagi na podjęty problem, jak i metodę analizy, **mieści się zatem w zakresie uprawnień Rady Dyscypliny Nauki o Polityce i Administracji UWM do nadawania stopnia naukowego doktora nauk społecznych w zakresie nauk o polityce i administracji**. Potrzeby poznawcze, istniejące dotąd deficyty w literaturze naukowej uzasadniają podjęcie zakreślonego w temacie dysertacji problemu badawczego. Zakres tematyki badawczej umożliwił także wykazanie się przez Doktoranta umiejętnością systematycznej pracy analitycznej (kwerenda źródłowa) oraz solidnym warsztatem naukowym.

II. Oryginalne rozwiązanie problemu badawczego

1. Cel i tezy pracy

Ogólnym celem analizowanej dysertacji doktorskiej było ukazanie skali współpracy międzynarodowej jednostek samorządu terytorialnego regionu kujawsko-pomorskiego. Jak zauważył Autor, „dotychczasowe informacje na [*ten*] temat (…) są bardzo skromne. W związku z tym należało podjąć próbę uzupełnienia tej luki w badaniach". Należy się z tym postulatem zgodzić. Doktorant również formułuje cele *de lege ferenda*.

Autor sformułował dwie główne hipotezy badawcze:

1) Tradycyjne stosunki międzynarodowe, realizowane między aktorami państwowymi, uzupełniane są obecnie nową siecią powiązań między społecznościami lokalnymi oraz regionalnymi w formie współpracy przekraczającej granice państw. Współpraca ta, jako ważna kompetencja realizująca konstytucyjną zasadę samodzielności samorządu, została nadana polskim jednostkom samorządu terytorialnego na mocy ustaw ustrojowych, regulujących status tych jednostek.

2) Współpraca jednostek samorządu terytorialnego w regionie kujawsko-pomorskim jest ważnym czynnikiem sprzyjającym rozwojowi społeczności lokalnych i regionalnych, realizowanym przez samorząd przede wszystkim jako współpraca o charakterze formalnym. Dynamika współpracy międzynarodowej w poszczególnych jednostkach samorządu terytorialnego z regionu kujawsko-pomorskiego jest różnicowana.

Za interesujący należy uznać pogląd Autora, że „na przestrzeni lat zmienił sposób wykonywania klasycznej dyplomacji, realizowanej dotychczas przez rządy państw, w kierunku dyplomacji włączającej w działania podmioty subpaństwowe. W związku z tym należy dojść do wniosku, że wyczerpuje się wartość paradygmatu prowadzenia polityki zagranicznej tylko przez państwa, nabiera zaś znaczenia współpraca międzynarodowa prowadzona przez samorządy lokalne i regionalne" („dotychczas niezauważalni uczestnicy stosunków międzynarodowych", s. 13). Może z zastrzeżeniem, że nie „przez państwo", ale „na poziomie państwa jako całości". Podmioty subpaństwowe stanowią część systemów polityczno-ustrojowych suwerennych uczestników stosunków międzynarodowych. Regiony (województwa, prowincje, landy itd.) to składniki administracyjno-terytorialnego podziału państwa, zajmujące miejsce „między" poziomem państwa jako całości a innymi – niższego rzędu – jednostkami administracyjno-terytorialnymi.

Zakres badań Doktoranta objął także problematykę podmiotowości międzynarodowej samorządów terytorialnych, statusu prawnego przedstawicielstw zagranicznych samorządów terytorialnych, nadzoru nad współpracą międzynarodową prowadzoną przez polskie samorządy terytorialne czy też skali, barier i efektów prowadzonej przez jednostki samorządu terytorialnego z regionu kujawsko-pomorskiego współpracy międzynarodowej.

Stwierdzam, że podstawowy cel badawczy został przez Autora zrealizowany, a poczynione przezeń ustalenia mają istotną wartość merytoryczną.

2. Struktura pracy

Praca jest bardzo obszerna. Obejmuje cztery rozdziały, co – wraz ze wstępem, zakończeniem i aneksami – daje 471 stron tekstu.

- Współpraca międzynarodowa jednostek samorządu terytorialnego.
- Rozwiązania organizacyjne i regulacje prawne współpracy międzynarodowej jednostek samorządu terytorialnego.
- Jednostki samorządu terytorialnego regionu kujawsko-pomorskiego we współpracy międzynarodowej.
- Współpraca międzynarodowa jednostek samorządu terytorialnego regionu kujawsko-pomorskiego – wyniki badań ankietowych.

Praca wykazuje poprawną strukturalizację. Trzy pierwsze rozdziały mają charakter teoretyczny, czwarty prezentuje badania empiryczne. Tytuły rozdziałów są jasne i zrozumiałe. Treść poszczególnych rozdziałów jest – w zasadzie – zgodna z problemem określonym w tytule. Logika i następstwo analizowanych zagadnień nie budzi zasadniczych zastrzeżeń.

3. Merytoryczna ocena pracy

Ogólny poziom merytoryczny rozprawy należy ocenić wysoko. Recenzowanej dysertacji jest właściwe przede wszystkim problemowe ujęcie tematu. Obszerna baza normatywna, dane empiryczne i literatura przedmiotu służą przede wszystkim ilustracji myśli ogólnych. Materiał badawczy został starannie uporządkowany. Doktorant w pełni „panuje” nad zgromadzonym materiałem, co świadczy o jego intelektualnej dojrzałości, zdolności samodzielnego myślenia z zachowaniem rygorów naukowych, porządkowania obszernego materiału empirycznego dotyczącego złożonych zjawisk społecznych i politycznych oraz formułowania wniosków. Myśl wyraża zaś w sposób klarowny z odwołaniem się do siatki pojęciowej właściwej nauce o polityce i administracji. Podstawy problemowo-analitycznego ujęcia tematu stworzyły precyzyjnie określone założenia badawcze oraz pole analizy.

Samorząd terytorialny oznacza prawo i zdolność społeczności lokalnej do kierowania i zarządzania określoną częścią spraw publicznych na własną odpowiedzialność i w interesie swych mieszkańców. *Wspólnota samorządowa* stanowi substrat ludzki, a terytorium – substrat rzeczowy. Odpowiada to europejskim standardom samorządu terytorialnego, w szczególności pojęciu *społeczności lokalnych*, którym posługuje się Europejska Karta Samorządu Lokalnego (EKSL).

Nieco „przegadana" wydaje się opasła partia tekstu dotycząca kwestii terminologicznych, różnych klasyfikacji teoretycznych oraz uwarunkowań historycznych. Nie każdy detal należy objaśniać, na poziomie doktoratu, *ab ovo*. Passus dotyczący greckich *poleis* też chyba można było sobie darować. Ale to raczej wyraz osobistych gustów recenzenta. Choć złośliwie zauważę, że w wyliczance stron stosunków międzynarodowych zabrakło Suwerennego Zakonu Maltańskiego. A i w przypadku genezy samorządu terytorialnego pominięto dziedzictwo Księstwa Warmińskiego. Zbytnia drobiazgowość Autora pobudza recenzenta do szukania dziury w całym.

Autor wprowadza skróty, których nie objaśnia (np. „jst").

Do dyskusji na obronie pracy proponuję następujące zagadnienia:

1. Jak Autor interpretuje podobieństwa i różnice pomiędzy kategoriami „region kujawsko-pomorski" a „województwo kujawski-pomorskiej"?
2. Jak Autor interpretuje podobieństwa i różnice pomiędzy pojęciami „społeczność lokalna" (regionalna) a „wspólnota samorządowa"?
3. Czy Autor może wskazać „dotychczas niezauważalnych uczestników stosunków międzynarodowych w innych sferach życia.

4. Metodologia i baza źródłowa pracy

Autor posłużył się metodami ilościowymi i jakościowymi. Celem badania jakościowego było dokonanie analizy materiałów źródłowych, a także analizy odpowiedzi na pytania otwarte w związku z przeprowadzonym badaniem ankietowym. Autor przeprowadził również szereg wywiadów pogłębionych.

Doktorant posiłkował się metodą instytucjonalno-prawną oraz komparatystyczną.

Dobór metod i technik badawczych nie budzi zastrzeżeń. Kwerenda źródeł normatywnych oraz orzecznictwa przeprowadzona przez Autora, objęła zasadnicze dla tematu dysertacji obszary w zakreślonej we *Wstępie* perspektywie czasowej. Uważam, że rozpoznany, uporządkowany i przeanalizowany materiał jest reprezentatywny. Stanowi dostateczną bazę dla formułowania wniosków. Kwerendy zaś dokonano w sposób kompetentny.

Zastosowana metoda oraz dobór źródeł umożliwiły zrealizowanie zamierzenia badawczego.

5. Literatura przedmiotu

Bibliografia jest obszerna i zróżnicowana. Obejmuje niemal pięćdziesiąt aktów prawnych (s. 408–410), opracowania zwarte (s. 410–422), artykuły i studia (s. 422–426), encyklopedie i słowniki (s. 426–427), orzecznictwo (s. 427) oraz netografię (s. 427–455). Daje to uporządkowany przegląd literatury przedmiotu. We *Wstępie* dokonano krytycznej analizy stanu badań.

III. Ocena ogólnej wiedzy teoretycznej umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej

1. Erudycja Autora, w zakresie tytularnej problematyki, nie budzi istotniejszych zastrzeżeń.
2. Za trafny uważam dobór literatury politologicznej, głównie z obszaru samorządu terytorialnego i stosunków międzynarodowych. Autor wykazał się bardzo dobrą orientacją w zakresie prac z teorii i praktyki stosunków międzynarodowych. Wykorzystany materiał jest bogaty i zróżnicowany.
3. Zaprezentowany w pracy tok analizy, syntezowanie skomplikowanej materii badawczej oraz precyzja wnioskowania dają niewątpliwe świadectwo umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

IV. Konkluzja

Stwierdzam, że mgr Przemysław Kuczkowski zrealizował w przedłożonej dysertacji zamierzone zadanie badawcze oraz wykazał się umiejętnościami prowadzenia analizy naukowej w oparciu o dostępne źródła oraz zgodnie z aktualnym stanem wiedzy.

Dysertacja mgr. Przemysława Kuczkowskiego spełnia warunki stawiane rozprawom doktorskim. Wnoszę zatem o dopuszczenie mgr. Przemysława Kuczkowskiego do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Warszawa, 10.03.2025 r.